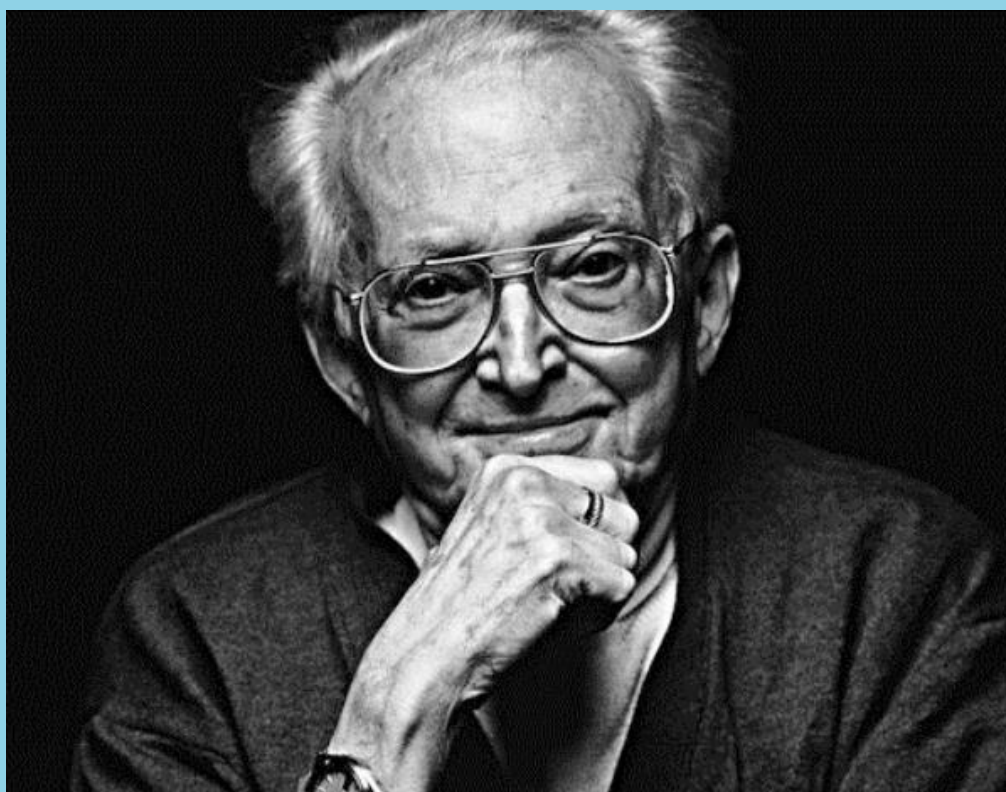

CORRELENGUA 2019

RECUILL DE LES ACTIVITATS A LES ESCOLES

PERE CALDERS,

L'essència màgica de les coses

CAL

Presentació del Correllengua 2019

APROXIMACIÓ A LA VIDA I L'OBRA DE PERE CALDERS

La celebració del **CORRELENGUA** és una bona oportunitat per a oferir als i a les alumnes i les seves famílies, la creació d'una gran festa de la llengua i la cultura arreu del nostre país.

Enguany, amb motiu del 25è aniversari de la seva mort, dediquem el **CORRELENGUA** a l'escriptor **PERE CALDERS** i és per això que des de la **Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana (CAL)**, posem a disposició de les escoles aquest recurs didàctic ple d'activitats vinculades amb l'obra de Pere Calders: jocs diversos de paraules, creació de contes, representacions teatralitzades, etc. diverses iniciatives perquè els i les alumnes puguin conèixer qui era Pere Calders i quin llegat cultural ens ha deixat.

Apostem perquè celebrar el **CORRELENGUA** ofereixi la possibilitat de crear allò que es decideixi, lliurement i creativament de forma compartida. És per això que us convidem a infants, mestres, famílies veïns i veïnes, a gaudir de la nostra cultura, dins d'una jornada festiva i participativa que arribi també a les escoles del nostre país.

PERE CALDERS

Biografia de l'autor

INFÀNCIA I JOVENTUT

Pere Calders va néixer el **1912 a Barcelona**, però va viure en una masia de **Polinyà del Vallès** (Vallès Occidental) els primers vuit anys de la seva vida. Pels volts de 1920, la seva família es va instal·lar a Barcelona, fet que li va possibilitar l'accés a l'**Escola Superior de Belles Arts**. Posteriorment va treballar com a **dibuixant** d'un publicitari, i com a periodista a *El Diario Mercantil* i a *l'Avui*, on va publicar el seu primer conte,

Ben aviat, l'any 1936, va publicar els seus dos primers llibres, el recull de contes *El primer arlequí* i la novel·la curta *La glòria del doctor Larén*, on ja s'insinuaven els trets característics del que havia de ser la seva obra posterior, com l'**absurd, l'imprevist o l'atzar**. Amb l'esclat de la guerra civil espanyola, va adoptar un actitud compromesa col·laborant en publicacions polítiques i de suport al soldat, sense abandonar el **conreu de la ficció**: els contes de *L'any de la meva gràcia* i la narració *La cèl·lula*, que es va perdre sense publicar-se.

El 1937 es va allistar com a **voluntari a l'exèrcit de la República** i va ser destinat com a cartògraf a la rereguarda de Terol, on va escriure per encàrrec les seves impressions personals a la crònica *Unitats de xoc*. Aquest dietari de guerra es va publicar el 1938 amb un pròleg de l'escriptor Carles Riba, i constitueix un dels documents literaris més significatius de la guerra civil espanyola.

De retirada cap a Barcelona va ser capaç d'escriure **la seva primera novel·la llarga**, *Gaeli* i *l'home Déu*, tot i que no es va publicar fins al 1986. Amb la caiguda de la República, Calders va ser **internat al camp de concentració de Prats de Molló**, fet que descriu en un article de 1974: "*A la falda dels Pirineus i en ple hivern, amb la moral i el cos malalt, érem una desgraciada gent. La major part d'aquells milers i milers de soldats patíem disenteria o altres afeccions intestinals i el camp va quedar cobert d'excrements en un espai increïblement curt; (...) dormíem i vivíem al ras al mig de la brutícia, i alguns, massa, van morir també al ras sobre una neu i una terra inundades. La merda era alguna cosa més que una interjecció proferida per un personatge de novel·la o per un recurs d'estil "vigorós" per a qualificar una situació.*"

Va aconseguir evadir-se del camp de concentració i, després d'una curta estada a França, havent deixat a Catalunya la seva primera dona i un fill, **es va exiliar a Mèxic**, on de seguida va contactar amb els catalans també exiliats, com Josep Carner, de qui va rebre el primer ajut. A Mèxic, hi va estar vint-i-tres anys, va tenir tres fills amb Rosa Artís, la seva segona dona, germana de l'escriptor Avel·lí Artís Gener "Tísner".

PERE CALDERS

Biografia de l'autor

EXILI I RETORN

Pere Calders no es va integrar mai del tot a Mèxic perquè va mantenir viu el **desig de tornar a Catalunya**, a part que es va relacionar de manera habitual amb els cercles intel·lectuals i socials dels catalans exiliats. Tot i això, Joan Fuster va escriure: «*És ben possible que, sense el pas per l'exili —sense l'escenari i sense els personatges que li proporcionà Mèxic—, els contes de Calders haguessin derivat a factures més acostades a Poe, Pirandello o Kafka: al conte "filosòfic" tradicional. Mèxic li brindava una "realitat" susceptible d'interpretacions suggestives*».

En aquell país, va treballar per a la editorial Uteha a més de fer altres feines per a la subsistència econòmica, sense deixar mai de promoure i col·laborar en les revistes que els catalans de Mèxic feien possible. Alhora, no va deixar d'aprofundir en la seva faceta de **contista i novel·lista**, i va anar publicant tota la seva obra de ficció a Barcelona, encara que al principi va tenir moltes dificultats per trobar editor.

L'any 1942 va publicar el seu **primer recull de contes posterior a la guerra civil espanyola**, *Memòries especials*, però no va ser plenament reconegut per la major part de la crítica catalana fins a l'any 1955 amb un altre recull anomenat *Cròniques de la veritat oculta*, on va incloure molts contes de la seva primera època. També són reculls de contes els dos llibres que van seguir: *Gent de l'alta vall* (1957) i *Demà a les tres de la matinada* (1959).

RECONeixEMENT I LLEGAT

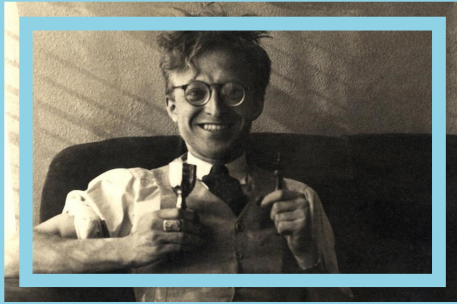
Al llarg de la seva vida, Calders va rebre nombrosos premis, entre ells el **Premi Víctor Català** l'any 1954 per *Cròniques de la veritat oculta*. També va rebre el **Premi Sant Jordi de novel·la** (1964), al **Premi de la Crítica** (1968), el **Premi Lletra d'Or** (1979), el **Premi Joan Crexells** (1986) i el **Premi d'Honor de les Lletres Catalanes** (1986).

Va decidir entregar tots els seus documents i escrits a la **Universitat Autònoma de Barcelona**. La UAB amb col·laboració amb l'**Institut d'Estudis Catalans** s'ha encarregat de completar el seu llegat amb escrits i dibuixos publicats a la premsa i a les revistes.

Calders **ha influït a escriptors en llengua catalana**, sobretot als que escriuen contes. Un d'ells és **Quim Monzó**, qui va declarar haver descobert a l'escriptor llegint *Tots els contes* quan tenia trenta anys i en va quedar totalment fascinat. **Jesús Montcada**, reconeixia també l'ensenyança de Calders al seu estil a l'hora d'escriure. Montcada de fet, va treballar amb l'autor i el considerava tot un mestre. Un altre autor que també ha reconegut la influència de Calders a la seva obra és **Joan Pinyol**.

ELS CONTES

Escriptor de l'absurd, l'imprevist i l'atzar

Il·lustració de Joan Turul

El conte, com qualsevol altre gènere narratiu (novel·la, faula o rondalla), **descriu un fet i inclou una o diverses seqüències que converteixen la història en trama.** Compta almenys amb un personatge caracteritzat i un recurs imprescindible: **un narrador que explica l'acció.**

En els contes hi conviuen la presència de **diversos estils narratius:**

Estil directe: la veu del personatge apareix reproduïda directament en el text sense mediació d'un narrador. És la forma típica dels diàlegs o monòlegs. El temps verbal que s'hi empra és, en general, el present d'indicatiu.

Estil indirecte: la veu del personatge apareix en el text reproduïda per mediació d'un narrador que l'explica. S'hi combinen els diferents temps de passat, de l'indicatiu i del subjuntiu.

Estil indirecte lliure: la veu del personatge apareix en el text inserida en el discurs del narrador, qui li cedeix la paraula indirectament.

Cal tenir present que el pas de l'estil directe a l'estil indirecte implica una sèrie de canvis en la forma del text.

El conte selecciona una sèrie de recursos discursius: **la trama, la descripció i el diàleg.** El conte, que es caracteritza per la seva **brevetat**, s'introdueix generalment amb un **títol** que anticipa algun aspecte significatiu de la **narració** o bé fa referència a un element important de la trama.

PERE CALDERS

La ironia com a estil

El Calders escriptor, coherent amb aquesta premissa, és conscient que en **construir una història** —tant si és descaradament fictícia com si parteix de fets reals— no fa sinó **representar la seva pròpia percepció de la realitat**, una percepció que, més enllà de l'aparença evident i superficial de les coses, n'atrapa també els angles insòlits i obscurs, però que no deixa de ser una percepció parcial i fragmentària.

La conseqüència de tot això és que l'escriptor se sotmet a un voluntari procés de destranscendentalització de l'acte de representar literàriament la seva percepció de la realitat: **se'n distancia irònicament. I arriba a fer de la ironia l'instrument literari més eficaç i identificador.**

Quan en l'inici d'un conte ("Reportatge del monument de Sonilles") el narrador declara: "Em causa un cert malestar presentar-me sempre com a protagonista d'històries inversemblants. Això no obstant, confio encomanar a les meves confessions un to de sinceritat tan gran, que la gent m'hagi de creure raonablement verídica", o quan, a les "Instruccions per a la lectura d'aquest llibre" que introdueixen la novel·la Ronda naval sota la boira, ens adverteix que "els fets relatats en aquest llibre han ocorregut realment", se'ns invita clarament a iniciar una lectura en clau irònica: **la ironia sempre reclama una participació còmplice del lector, un esforç de descodificació des del distanciament.**

Aquesta complicitat és el que ens dóna la principal clau d'interpretació de la **narrativa caldersiana**. Sota l'aparent afabilitat del narrador, sota el tractament subtil i sovint humorístic de les trames relatades i sota el vel d'uns escenaris obertament imaginaris, la complicitat des de la ironia permet endevinar-hi una **reflexió aguda i profunda sobre els caires més absurds de la condició humana.**

L'estil típicament irònic que caracteritza la literatura de Calders no és, doncs, un pur artifici formal, sinó la seva mateixa **essència literària**. Una essència que desplega amb precisió de rellotger en cada una de les seves obres, des de les simples **llegendes dels seus acudits gràfics fins a la seva extensa obra narrativa.**

RECULL D'ACTIVITATS

Contes entre la realitat i l'absurd

A través de la ficció i la fantasia, Pere Calders construeix contes i petites històries on fa una sàtira amb humor intel·ligent de les inseguretats i les reaccions davant fets insòlits d'uns personatges que viuen en un món no real, on res no és segur.

Invasió subtil

A l'Hostal Punta Marina, de Tossa, vaig conèixer un japonès desconcertant, que no s'assemblava en cap aspecte a la idea que jo tenia formada d'aquesta mena d'orientals.

A l'hora de sopar, va asseure's a la meua taula, després de demanar-me permís sense gaire cerimònia. Em va cridar l'atenció el fet que no tenia els ulls oblics ni la pell groguenca. Al contrari: en qüestió de color tirava a galtes rosades i a cabell rossenc.

Jo estava encuriós per veure quins plats demanaria. Confesso que era una actitud pueril, esperant que encarregués plats poc corrents o combinacions exòtiques. El cas és que em va sorprendre fent-se servir amanida -"amb força ceba", digué-, cap i pota, molls a la brasa i ametlles torrades. Al final, cafè, una copa de conyac i una breva.

M'havia imaginat que el japonès menjaria amb una pulcritud exagerada, irritant i tot, pinçant els aliments com si fossin peces de rellotgeria. Però no fou pas així: l'home se servia del ganivet i la forquilla amb una gran desimboltura, i mastegava a boca plena sense complicacions estètiques. A mi, la veritat, em feia trontollar els partits presos.

D'altra banda, parlava català com qualsevol de nosaltres, sense ni una ombra de cap accent foraster. Això no era tan estrany, si es considera que aquesta gent és molt estudiosa i llesta en gran manera. Però a mi em feia sentir inferior, perquè no sé ni un borrall de japonès. És curiós de constatar que, el toc estranger a l'entrevista, l'hi posava jo, condicionant tota la meua actuació -gestos, paraules, entrades de conversa-, al fet que el meu interlocutor era japonès. Ell, en canvi, estava fresc com una rosa.

ELS CONTES

Sí, és clar, són rodamons i es fiquen pertot arreu. Me'l vaig tornar a mirar i asseguro que cap detall, ni en la roba ni en la figura, no delatava la seva procedència japonesa. Fins i tot duia un escut del Futbol de Club Barcelona a la solapa.

Tot plegat era molt sospitós, i em va capficar. La meva dona s'havia fet servir el sopar a l'habitació, perquè estava una mica empicada; vaig contar-li l'aventura, adornant el relat amb les meves aprensions: si molt convé, es tractava d'un espia.

-I d'on ho has tret que és japonès? -em preguntà ella.

Vaig riure, potser no de bona gana, compadit de la seva innocència.

-Els conec d'una hora lluny... -vaig contestar-li.

Que vols dir que n'has vistos gaires?

-No, però els clisso de seguida!

-T'ho ha dit ell, que era japonès?

-Ni una sola vegada. Són astuts...

-T'ho ha dit algú?

-Ningú no m'ha dit res, ni falta que em fa. Tinc l'instint esmoladíssim!

Ens vam barallar. Sempre em burxa dient-me que sóc malpensat i que qualsevol dia tindrè un disgust dels grossos. Com si no em conegués prou! Sembla que es complaigui a no raonar i és d'una candidesa increïble.

Aquella nit vaig dormir poc i malament. No em podia treure el japonès del cap. Perquè mentre es presentin com són, amb la rialleta, les reverències i aquella mirada de través, hi haurà manera de defensar-se'n. Així ho espero! Però si comencen a venir amb tanta de simulació i d'aparat ful, donaran molta feina.

ACTIVITAT:

Imagina't una continuïtat del conte que has llegit anteriorment i dos possibles desenllaços.

RECULL D'ACTIVITATS

Lectura i comprensió

Contes (molt) breus

L'ordre dels factors

Va tocar-li un entrevistador d'aquells que es volen lluir amb preguntes impertinents. L'invitat al programa era un prohom il·lustre i el locutor va preguntar-li de sobte:

—Vós seríeu capaç de donar la vida per una idea?

L'entrevistat s'obrí de cor i, tot oferint el perfil afavoridor a la càmera, respongué:

—No. M'estimaria més de trobar una idea que em salvés la vida.

El mirall de l'ànima

No ens havíem vist mai, enlloc, en cap ocasió, però s'assemblava tant a un veí meu que em va saludar cordialment: ell també s'havia confós..

L'edat d'or

Va llevar-se emmurriat, amb el geni de través, i començà a regirar tota l'habitació. Obria calaixos i armaris, rebotia la roba per terra i de sobte es va posar de quatre grapes, per mirar sota els mobles.

La seva dona, del llit estant, amb les mans al clatell, se'l mirava amb un somriure mofeta i l'aire de deixar-lo fer. «Si trenques res», pensava, «ja em sentiràs.» Al cap d'una bona estona, li preguntà:

—Què et passa, ara? Què tens?

—He perdut la memòria i no la trobo enlloc! —va respondre ell amb un rebuf.

La dona va esbatanar els ulls, alçà els braços com si clamés al cel i enrigidí tots els músculs de la cara, per expressar la infinita paciència d'aquest món.

—Que no ho veus, infeliç —digué—, que la portes posada?

El fill de venus

Es pot declarar un incendi, una guerra o el contingut d'una maleta, però no un amor. A propòsit de l'amor, totes les declaracions són indiscretas, fins i tot aquesta.

ACTIVITAT:

Després de llegir els contes curts de Pere Calders:

- Digueu com us sembla que eren els textos que escrivia.
- Identifiqueu la ironia en cadascun dels contes.
- Què creieu que volia transmetre en cadascun d'ells?

RECULL D'ACTIVITATS

Entrevista imaginària a Pere Calders

ACTIVITAT:

Feu una entrevista imaginària a Pere Calders. Per parelles, un alumne farà de periodista i l'altre de Pere Calders: Heu de fer grups i repartir-vos les tasques següents:

-
- **Redacció de la presentació del personatge.**
  - **Redacció de les preguntes:**
    - Heu de fer una recerca d'informació sobre la vida i l'obra de Pere Calders.
    - Escolliu un tema o dos sobre Pere Calders, els que us semblin de més interès, o bé fer un repàs general de la seva vida i obra.
    - Investigueu quines són les característiques d'una entrevista, quines parts ha de tenir i com han de ser les preguntes en funció dels objectius que tingui l'entrevista.
    - Un cop hàgeu decidit tot això, redacteu les preguntes.
  - **Assaig de l'entrevista:**
    - Tenint en compte tot el que sabeu de Pere Calders, heu de procurar, entre tots, que les respostes del Pere Calders imaginari siguin possibles per al Pere Calders real.
    - Heu de tenir present que, tot i que podeu tenir un guió o notes al davant, quan enregistreu l'entrevista, no heu de llegir el text, sinó que s'ha de mantenir una conversa entre l'entrevistador i l'entrevistat.
  - **Edició de l'entrevista.** Heu de pensar quins efectes de so i altres elements d'un programa de ràdio voleu incloure-hi (sintonia, careta, falca, cops d'efecte...).
  - **Enregistrament de l'entrevista.** Podeu utilitzar el programa *Audacity*.
  - **Valoració de l'entrevista.** Un cop tingueu les entrevistes enregistrades, les heu de posar en comú amb els vostres companys i companyes

RECULL D'ACTIVITATS

Interpretació i representació

Contes de Calders a l'obra Antaviana, de Dagoll Dagom

Antaviana és una obra de teatre musical de la companyia Dagoll Dagom, basada en textos de Pere Calders i amb música i cançons de Jaume Sisa. Es va estrenar el 16 de setembre de 1978 al Villarroel Teatre de Barcelona. L'èxit de l'espectacle de Dagoll Dagom va contribuir definitivament que l'obra de Pere Calders tingués també una bona difusió editorial.

El muntatge es va fer a partir dels contes de Pere Calders següents:

Primera part:

- II, El primer arlequí
- III, El principi de la saviesa*
- IV, L'"Hedera Helix"*
- V, La finestra
- VI, En començar el dia
- VII, Els nens voladors
- VIII, Feblesa de caràcter*

Pere Calders, Jaume Sisa i Dagoll Dagom després de la funció "Antaviana" al Teatre Romea, gener del 1980. Imatge: Colita / Font: CDiMAE.

Entreacte:

- Raspall (Conte infantil)*
- Cada u del seu ofici* (només unes paraules de la Locutora sobre els rellotges)

Segona part:

- I, Ganes de buscar-se-la**
- II, L'esperit guia*
- III, El testament de "La Hiena"*
- IV, Quieta nit*
- V, La consciència, visitadora social*
- VI, El desert*

Antaviana, Dagoll Dagom Font: CDiMAE.

(Amb un asterisc, els contes del llibre Cròniques de la veritat oculta. Amb dos asteriscos, els contes del llibre Invasió subtil i altres contes.)

ACTIVITAT:

-Visualitzeu l'obra completa d'Antaviana de Dagoll Dagom, escolliu els contes que més us agradin i animeu-vos a representar-los!

CAL

C. Olzinelles, 118
08014 Barcelona

Tel. 934159002
Correu: cal@cal.cat

www.cal.cat

 CALcoordinadora

 @CAL_cat

 @cal.llengua

 CAL - Coordinadora d'Associacions
per la Llengua Catalana

Des de la CAL treballem de forma activa i en col·laboració amb un gran nombre de col·lectius perquè l'ús del català deixi de disminuir perillosament. Ens CAL la teva col·laboració per continuar treballant per la llengua i el país. Les aportacions privades són les que ens permeten existir i seguir impulsant iniciatives per millorar i defensar l'ús social del català a casa nostra.

ASSOCIA'T A LA CAL A PARTIR DE 25€ L'ANY!

www.cal.cat/fes-te-n-soci